

ANKARA ŞEHİR NÜFUSUNUN SİYASÎ EĞİLİMLERİNDEN BAZI ÖRNEKLER NİSAN 1964

Yazan : Doç. Dr. Nermin ABADAN

GİRİŞ

Herhangi bir toplumun benimsemiş olduğu siyasî düzen ve bu düzenin dayanak noktası olan ideolojik çerçevenin mahiyeti ne olursa olsun, bu toplumu meydana getiren beşerî unsurun belli siyasî eğilimlere sahip olacağı şüphe götürmez. Şu kadar ki siyasî düzenin POPPER'in deyimi ile «açık» yani «demokratik» yada «kapalı» yani «totaliter» nitelikte olması, bu toplumda yaşayan bireylerin siyasî davranışlarını değerlendirme açısından önemli farklılıklar yaratmaktadır. Demokratik düzenlerin başta gelen özelliklerinden biri, siyasî görev almaya, vatandaşa da önemli ölçüde kamu sorumlulukları yüklemesidir. Zira demokrasi, bütün halkın hükûmet işlerine katılması demektir. Günümüzün toplumlarında herkes doğrudan doğruya hükûmet işlerine katılamıyacağına göre, demokrasi herşeyden önce bu işleri yürütebilecek temsilcileri seçme anlamına gelmektedir. Ancak seçim sandığının başına gitmek bir bakıma kime oy vereceğini önceden kararlaştırmak demektir. Dolayısıyla bu önemsiz gibi görünen tasarruf bile seçmene siyaset alanında bilgi edinme sorumluluğunu yüklemektedir.

Siyasî faaliyetlerin mihrak noktası olan Ankara'da Şehir nüfusunun genel siyasî bilgi derecesi ve buna bağlı olarak beliren eğilimlerini ölçmek elbette Türk halkoyunu temsil eden çeşitli sosyal tabakalarının tutumunu ortaya koymağa yarayacaktır. Şu kadar ki halkın siyasî alanda aydınlatılması çoğu defa beklenen sonuçları vermemektedir. Herbert HYMAN ve P. B. SHEATLEY'in isabetle belirttikleri gibi halkın bilgisini arttırmak için daha çok bilgi ve haber sunmak, tek başına yeterli değildir. Önemli olan nokta bu bilgilere açık tutulan kütlenin sunulan bilgilerle temas

ve bunları **mass** etmeleridir. (1) Buna benzer şekilde siyasî katılma dileği yaş, cins, eğitim, sosyo — ekonomik statü gibi değişkenlere göre farklı hacimlere bürünmektedir. Dolayısıyla bazı hallerde inceleme konusu siyasî katılma yerine siyasî faaliyetlere katılma eğilimi olabilmektedir. (Political apathy). (2).

I — Araştırmanın amacı ve kullanılan metot

Yukarıda anahatları ile değinilen konuları incelemek üzere Siyasal Bilgiler Fakültesi İdarî İlimler Enstitüsüne bağlı Halkoyu Araştırma Grubu (SİHAG), 1964 yılının Nisan ayında başkent nüfusu üzerinde bir anket yapmıştır. Halkoyu yoklama mahiyetinde olan bu anketle özellikle şu hususların bilimsel usullerle ölçülmesine çalışılmıştır :

- a — Siyasî bilgi ile siyasî toplumlaşma (political socialisation), yani bireyin dar şahsî çevresinin dışındaki olaylara karşı herhangi bir kanaat veya vaziyet alış şeklinin yoğunluğunu, adı geçen bilgi ve ilgi nevinin cins eğitim, yaş, sosyo — ekonomik değişkenlere göre farklılaşmasını,
- b — Türkiye'de faaliyet gösteren siyasî partilerin beğenilme durumu ve derecesini,
- c — Demokratik düzene bağlılık ölçüsünü,
- d — Siyasî dinamizmin çapını ve bireyin kişisel çevresinin dışında bulunan sosyal, ekonomik ve siyasî konularla ilgili olarak alınması gereken tedbirler konusunda ileri sürülen fikirleri test bit etmek.

Sözü geçen halkoyu yoklaması Ankara'da 500 adresiz denek üzerinde tabakalaşmış tesadüfî örnekleme (stratified random area sampling) usulüne göre yürütülmüştür.

Mülâkatların yürütülmesinde cinsiyet ayrımı aşağıdaki dağılım içinde uygulanmıştır:

-
- (1) H. HYMAN + P. B. SHEATSLEY, Aydınlatma kampanyalarının başarısı olmasındaki bazı sebepler. *Public Opinion Quarterly*, Cilt XI, Sayı 3, 1947.
 - (2) M. ROSENBERG, Some determinants of Political Apathy, in H. EULAU + S. J. ELDERSVELD + M. JANNOWITZ, Ed. *Political Behavior*, The Free Press, Glencoe, Ill, 1956, Sh. 160 ve sonrası

Kaza	Erkek	Kadın	Toplam
Merkez	55	45	100
Altındağ	55	45	100
Yeni Mahalle	40	25	65
Çankaya	140	95	235
	290	210	500

Kendilerile görüşme yapılarının yaş dağılımı aşağıda gösterilmiştir:

Yaş grubu	Erkek	Kadın	Toplam
16 — 24	120	50	170
25 — 34	80	65	145
35 — 44	40	40	80
45 ve yukarı	50	55	105
	290	210	500

Mülâkatların yürütülmesinde erkek ve kadın görüşmeciler kullanılmıştır. Erkek deneklerle erkek görüşmeciler, kadın deneklerle ise kadın görüşmeciler anket yapmışlardır.

Halkoyu yoklamasının uygulanışında erkek denekleri için 17 adet 15 lik, 3 adet 10 luk ve 1 adet 5 lik kümeler; kadın denekleri için 13 adet 15 lik, 1 adet 10 luk ve 1 adet 5 lik küme teşkil edilmiştir.

Anketler sırasında yapılan başvurmalarda 52 erkek ve 44 kadın, aşağıda gösterilen nedenlerle görüşme dileğini reddetmişlerdir:

Yaş	Erkek	Kadın	Sosyo — Ekonomik Statü		
			Üst	Orta	Alt
16 — 24	8	3	2	7	2
25 — 34	13	8	3	11	7
35 — 44	18	19	2	29	6
45 ve yukarı	13	16	2	18	9
	52	46	9	65	24

Bu 98 kişinin cevab vermektan kaçınmaları aşağıdaki nedenlere dayanmaktadır :

	Erkek	Kadın
1. Böyle şeylerden anlamıyorum	5	10
2. Yorgunluk	1	—
3. Meşguliyet	15	10
4. Hastalık	3	9
5. İhtiyarlık	1	—
6. Mülâkat sonuçlarından korku	10	15
7. Saatin geç olması	1	—
8. Sinema, maça gitme gibi niyetler	8	—
9. Misafir ağırlama	3	2
10. Sarhoşluk	2	—
11. Başkaca	52	46

Görüldüğü üzere cevap vermekten çekinen deneklerin çoğunluğu erkektir. Gösterdikleri nedenler hayli farklıdır, bunlar içinde başka bir iş yapmak, eğlenceye hazırlanmak, mülâkat sonucundan çekinmeye yakın bir oran göstermektedir. Buna karşılık kadın deneklerin görüşme dileğini reddetmeleri bilgisizlik, iş yapma ve korku gibi belirli sebeblere dayanmaktadır.

II — Türkiye'deki siyasî partiler hakkında bilgi derecesi

Siyasî partilerin parlâmento içi ve dışındaki çalışmaları geniş halk kütlelerine ne oranda mal olduğu herşeyden önce T. C. M. M; temsil edilen siyasî partilerin sayısı hakkında yerleşmiş doğru bilgi oranı ile ölçülebilmektedir. Araştırmanın ortaya koyduğu üzere siyasî faaliyetlerin en yoğun bir şekilde yürütüldüğü Ankara şehir nüfusunun ancak % 46 sı parlâmentoda temsil edilen siyasî partilerin tam sayısını sıralayabilmektedir. (Marjinal dağılım için bak. Tablo 1). Bu oran Türkiye'nin bu alanda gerçek anlamı ile «geçiş halinde bulunan bir toplum» (transitional society) olduğunu ortaya koymaktadır. Bu toplumların haberleşme alanındaki bellibaşlı özelliklerini şöyle özetlemek mümkündür. Toplumda cereyan eden haberleşme vetiresi bir yandan gelenekçi, bir yandan da modern toplumları andırmaktadır. Şukadarki bu toplumlarda yaşayanlar genellikle kütle haberleşme vasıtaları yardımı ile yayılmakta olan haberlerin hacmini, süratini ve sürekliliğini kontrol edecek durumda değildirler. Bu tip toplumlarda haberle arasında bir seçme yapma yeteneği yeterli ölçüde gelişmemiştir. Ayrıca

yayılmakta olan haberleri bir tahlile tâbi tutacak ihtisas bilgisine sahip kanaat liderlerin sayısı da hayli sınırlıdır. (3)

1 — Cinsiyet ayırımına göre siyasi temsil hakkında bilgi

Az gelişmiş ülkelerde genellikle kadınların eğitim durumu hayli düşüktür, dolayısıyla haberleşme süreci âdeta erkeklerin tekeline terkedilmektedir. Nitekim örneklerimize göre doğru bilgiye sahip kimselerin dörtte beşi (% 81) nin erkek olması, diğer ülkelerde de rastlanıldığı şekilde kadınların siyasi konulara karşı açığa vurdukları genel ilgisizliği Türkiye için doğrulamaktadır.

Tablo I : Cinsiyet esasına göre T. B. M. M. temsil edilen siyasi partilerin sayısının bilinme oranı (4)

Siyasî Partiler	Erkek %	Kadın %	Toplam %	Genel Toplam %
1) A.P., C.H.P.	10	90	100	4
2) A.P. C.H.P., C.K.M.P.	30	70	100	4
3) A.P., C.H.P., C.K.M.P. Y.T.P., M.P.	42	58	100	22,5
4) A.P., C.H.P., C.K.M.P. Y.T.P., M.P., T.İ.P.	81	19	100	46
5) A.P., C.H.P., C.K.M.P., Y.T.P.	39	63	100	19
6) A.P., C.H.P., M.P., T.İ.P.	75	25	100	1,5
7) Cevab vermeyen	41	59	100	3
8) Toplam	58	42	100	100

Bu konuda denilebilir ki T. B. M. M. temsil edilen siyasi partileri sayısı hakkında tam bilgiye sahip olmayan kadınlar daha çok muhafazakâr ve liberal partileri, eksik veya yanlış bilgi sahibi erkekler ise çok küçük bir oran içinde M.P.' gibi şahıs partilerle İşçi partisini sıralamış bulunmaktadırlar.

(3) Lucian W. PYE, *Communications and Political Development, Studies in Political Development*, Princeton University Press 1963, S. 28 + 29

(4) Tabloda oranlar yalnız yüzde halinde gösterilmiştir.

2 — Eğitim durumuna göre siyasî temsil hakkındaki bilgi oranı

Siyasî partilerin temsil gücünün bilinme derecesi eğitim seviyesi ile orantılı olarak ölçüldüğü zaman, lise ve üniversiteyi bitirmiş kişilerin en doğru bilgiye sahip oldukları, buna karşılık en yanlış cevabı teşkil eden birinci şıkka — beklenildiği üzere — yazar okur olmayan cahillerle ilkokulu bitirenlerin vermiş oldukları görülmektedir.

Tablo II : Öğrenim derecesine göre T. B. M. M. temsil edilen siyasî partiler sayısının bilinme oranı

Partilerin Adı ve sayısı	Cahil		İlk Orta		Lise	Üniversite	Cevabsız	Toplam	Genel
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
1) A.P., C.H.P.	30	55	—	—	—	—	5	100	4
2) A.P. C.H.P., C.K.M.P.	15	50	10	20	5	—	100	4	
3) A.P., C.H.P., C.K.M.P., Y.T.P.	4,5	41	15	23,5	16	—	100	22,5	
4) A.P., C.H.P., C.K.M.P., Y.T.P., M.P., T.İ.P.	2	14	9	34	39	2	100	46	
5) A.P., C.H.P., C.K.M.P., Y.T.P.	8	44	8	25	14	1	100	19	
6) A.P. C.H.P., M.P., T.İ.P.	—	25	37,5	25	12,5	—	100	1,5	
7) Cevab vermeyen	41	53	—	—	6	—	100	3	
8) Toplam	6	30	10	7	20	27	10.0	100	

Tablonun açıkladığı üzere cevap vermiyenlerle Türk parlamentosunda ancak iki partinin bulunduğunu sananlar, cahil yani okuma yazma bilmeyenlerle ilk okul mezunları arasında bulunmaktadır. (% 41 — % 53; % 30 — % 55). Bu arada T. İ. P. dışında bütün siyasî partilerden haberdar olmuş olanların çoğu ilkokulu bitirenler (% 41) ve lise mezunları (% 23,5) dir.

3 — Sosyo — ekonomik statüye göre siyasî temsil hakkındaki bilgi oranı

Aynı soru sosyo — ekonomik statü açısından incelendiğinde orta gelirlilerin yüksek gelirlilere kıyasla daha doğru bilgi sahibi, buna karşılık düşük gelirlilerin siyasî sorulara karşı ilgisiz oldukları göze çarpmaktadır.

Tablo III : Sosyo — ekonomik statüye göre T.B.M.M. temsil edilen siyasî partiler sayısının bilinme oranı

Siyasî Partiler	Yüksek %	Orta %	Alt %	Cevabsız %	Toplam %	Genel top. %
1) A.P., C. H. P.	4	65	25	5	100	4
2) A.P., C.H.P., C.K.M.P.	15	40	45	—	100	4
3) A.P., C.H.P., C.K.M.P., Y.T.P.	12	60	28	—	100	22,5
4) A.P. C.H.P., C.K.M.P. Y.T.P. M.P., T.İ.P.	12	76	10	2	100	46
5) A.P., C.H.P. C.K.M.P.	12	56	30	2	100	19
6) A.P. C.H.P., M.P., T.İ.P.	12,5	75	12,5	—	100	1,5
7) Cevab vermiyen	—	17	83	—	100	3
	12	64	24	—	100	100

Bu tabloda önemle üzerinde durulmağa değer bir nokta da cevap vermiyenlerin dörtte beş oranında alt Sosyo - Ekonomik statü işgal eden gruba mensup olmalarıdır. Aslında Seymour Martin LİPSET'in belirttiği üzere eğitim, statü ve gelir gibi sosyal faktörler siyasete katılma sürecini fazlası ile etkilemektedirler. Aşağı statülü gruplar, genellikle kanunî usullere göre kurulmuş örgütlere daha az girer, daha az düzenli dergi ve kitab okur, kamu işleri hakkında daha az şey bilir, daha az oranda oy kullanır ve genel olarak siyasetle daha az ilgilirlirler. (5).

III — Siyasî Partilerin beğenilme oranı

Siyaset konusundaki bilgi derecesi her şeyden önce bireyin siyasî davranışını etkilendirmektedir. HYMAN'ın belirttiği üzere siyasî davranış, psikologların öteden beri üzerinde durdukları üç klâsik alanı kapsamaktadır : 1) Öğrenme, bilgi edinme, 2) Belli bir saik yada heyecan sebebiyle harekete geçme ve 3) Bilgiyi idrak ve bilinçlilik yolu ile değerlendirmek. (6). Bu sebeple araştırmamızda ortaya çıkartmağa çalıştığımız bir husus da siyasî olaylarla ilgili bilgi derecesinin yanibaşında örneklemeğe giren Ankaralıların hangi oranda belli bir siyasî partiyi tercih etmiş olmalarıdır. Araş-

(5) Seymour Martin LİPSET, *Siyasî insan*, Ankara 1964, Türk Siyasî İlimler Derneği yayını, S. 92.

(6) Herbert HYMAN, *Political Socialization*, Sh. 16.

tırmanın yapıldığı tarihte (Nisan 1964) başkent nüfusunun yarısı (% 50,5) C.H.P. yi, beşte biri ise A.P. (% 18) tercih durumunda idi. Burada işaretlenmesi gereken önemli bir nokta, iktidarda bulunan partinin normal olarak daima belli oranda destekleyici kuvvetleri toplamasıdır. Bu kural iktidarda bulunan bütün siyasî partiler için — Demokratik düzen faaliyetde bulunduğu müddetce — doğrudur. Bu alanda ilgiye değer diğer bir nokta küçük partilerin hemen hemen anılmamış olmaları, buna karşılık mevcut siyasî partilerden hiç birini beğenmeyenlerin (% 12), herhangi bir tercihte bulunmayanların (% 6) ve cevap vermeyenlerin (% 8) oldukça önemli bir oranı (toplam olarak (% 26) temsil etmeleridir. Başka bir deyimle iki büyük parti arasında açık bir kutuplaşma (polarisation) olmakta, ara yerde ise önemli bir kısım yüzen oyların yer almasıdır.

a — Cinsiyet ayırımına göre siyasî partilerin beğenilme durumu

Cinslere göre siyasî partilerin tercihi değerlendirildiğinde ilginç sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Tablo IV : Cinsiyet ayırımına göre en çok beğenilen siyasî partiler

Siyasî Partiler	Erkek %	Kadın %	Toplam Genel %	Toplam %
A.P.	66	34	100	51
C.H.P.	49	51	100	18
C.K.M.P.	25	75	100	1
Y.T.P.	75	25	100	2
M.P.	17	83	100	1
T.İ.P.	100	—	100	1
Hiç birini beğenmiyorum	79	21	100	12
Tercihi olmayanlar	40	60	100	8
Cevabsız	81	19	100	6
Toplam	58	42	100	100

Bu tabloda dikkati çeken başlıca noktalar şunlardır : Yaşlılığı, geniş tecrübeleri, şöhreti, sahip olduğu unvanlar sebeble bir kısım *halk kütlelerinde* güven telkin edici, sabırlı bir aile başkanı «image» yani hayali yaratan ozamanki başbakan İsmet İnönü'nün

başkanı bulunduğu partinin küçük bir farkla da olsa daha çok kadın seçmenleri tarafından tercih edilmesidir. Bu eğilim örneğin şansölye Adenauer Almanya'sında da kadın seçmenlerin tercihinde rol oynamıştır (7).

Kadın seçmenlerin genellikle daha çok gelenekçiliğe bağlı olmaları özellikle C.K.M.P. ve M.P., yi tercih eden deneklerde göze çarpmaktadır. Nitekim toplam olarak C.K.M.P., tercih etmiş olan deneklerin % 75 i, M.P., yi üstün tutanlardan % 83 ü kadındır. Buna karşılık en çok T.İ.P. i beğenmiş olanlar arasında hiç bir kadın bulunmamaktadır. Esasen kadınlar genellikle sosyal düzeni muhafazaya çalışan geleneksel dinî inançlardan da geniş ölçüde etkilenmektedirler (8). Cinsiyet ayırımı esas alınınca, en çok T. İ.P. i beğenenlerin hepsinin erkek olduğu görülmekte, onu takip eden Y.T.P., taraftarları içinde erkeklerin % 75 oranda buldukları, A. P. taraftarları için de ise erkeklerin % 65 gibi bir yeri işgal ettikleri görülmektedir.

En az beğenilen siyasî parti konusunda A.P. (% 30) başta gelmektedir. En az beğenilen siyasî parti konusunda cinsler arasındaki dağılım da ilginç bir farklılık göstermektedir.

Tablo V : Cinsiyet ayırımına göre en az beğenilen siyasî partilerin oranı

Siyasî Partiler	Erkek %	Kadın %	Toplam %	Genel Toplam %
A.P.	53	47	100	30
C.H.P.	70	30	100	10
C.K.M.P.	35	65	100	6
Y.T.P.	63	37	100	3
M.P.	65	35	100	5
T.İ.P.	75	25	100	14
Tercih yok	59	41	100	14
Başka cevablar	61	39	100	4
Cevabsız	80	20	100	14
Toplam	58	42	100	100

(7) *Der Prozes der Meinungsbildung, dargestellt am Beispiel der Bundestagswahl 1961*, Bearbeitet von Graf Blücher, EMNID, Bielefeld, 1962, S. 30, Tablo : 14

(8) H. TINGSTEN, *Political Behavior, Studies in Election Statistics Stockholm Economic Studies*

No. 7, London 1937, S. 42 — 45

Negatif tercihte T.İ.P. i belirten erkeklerin oranı (% 75), A.P. belirtenlerde (% 53) tür. Buna karşılık en az beğendikleri parti olarak C.K.M.P. yi belirtmiş olanlar içinde kadınlar çoğunlukta bulunmaktadır. (% 65). Bu durum pozitif tercihte kıyaslanınca önemli bir çelişmezlik durumu arz etmektedir.

Siyasî davranışlarda önemli diğer bir etken yaş gruplarının tutumlarıdır. Farklı yaşlar değişik hayat tecrübeleri anlamına geldikleri sebeble, sol yada sağ radikal siyasal davranışların tercihinde önemli rol oynarlar. İnsanlar yaşlandıkça işçi sınıfından çok orta sınıfla özdeşme eğilimini gösterirler. Nitekim çeşitli araştırmaların verileri çağdaş Amerika, Almanya, İtalya ve Fransa'sında yaşlıların aşırı derecede muhafazakâr olduğunu göstermektedir. (9).

Tablo VI : Yaş ayırımına göre siyasî partilerin tercihi

Siyasî Partiler	18—19	20—24	25—29	30—39	40—49	50 ve yukarı	Topl. Top.	Topl.
A.P.	13	20	14	27	19	7	100	18
C.H.P.	13	23	16	26	15	7	100	51
C.K.M.P.	50	25	—	—	25	—	100	1
Y.T.P.	12	25	38	13	12	—	100	2
M.P.	17	17	17	17	17	15	100	1
T.İ.P.	16	17	17	16	34	—	100	1
Hiç birini	12	28	19	19	15	7	100	12
Tercihim yok	10	20	3	20	30	17	100	6
Cevapsız	14	16	7	28	19	16	100	8
Toplam	13	22	14	24	17	8	100	100

Yaş faktörü siyasî davranışa tesir eden bir etken olarak ele alındığında, göze çarpan başlıca özellikler şunlardır : İki büyük parti olan A.P. ile C.H.P. yi tercih eden yaş grupları âdeta bir paralellik göstermektedir. Başka bir deyimle kutuplaşma halinde olan bu partilerin nüfusu kateden çeşitli yaş gruplarında eşit ölçüde taraftar bulmuş durumdadır. Bu arada çok küçük bir oran içinde A.P. yi tercih edenler daha çok 30 — 50 yaş kategorisine dahil olanlardır. Küçük partilerden M. P. her yaş grupta beğenilmekte,

(9) L. HARRIS, *Is there a Republican Majority?* New York, Harper and Bros. 1954, S. 16 — 17

Y.T.P. daha çok 25 — 29 yaş gurubu içinde kuvvetli görünmektedir (% 38), C.K.M.P. ise dörtte üç oranında gençleri çekmiş durumdadır. T.İ.P. i tercih edenlerin çoğunluğu ise 40 — 50 yaş grubu arasında bulunmaktadır. (% 34). İlgiye değer diğer bir nokta da hiç bir siyasî partiyi beğenmeyenlerin önemli bir kısmının 18 — 25 yaş grupları, yani genç kuşaklar arasında yer almalarıdır. (% 40).

1964 İlkbaharında yapılan bu yoklamaya göre genç kuşaklar o tarihte daha çok orta ve gelenekçi partileri desteklemişlerdir. Yalnız hiç bir siyasî partiyi beğenmeyen kategori içinde gençlik radikal görüşlerini açıkça belirtmiştir (% 40). Buna karşılık T. İ. P. gibi daha doktriner bir partinin % 34 oranında 40 yaşından yukarı kimseler tarafından tercih edilmesi, LİPSET'in değindiği bir ipotezin ihtimalini ortaya koymaktadır. Ona göre modern toplumlar da yaşlılar geniş ölçüde ayrıcalıksız bir grup teşkil etmekte, ailelerince fazla tutulmamaktadırlar. Onun için bir grup olarak devlete özellikle dayanırlar. Devlet desteğine dayanan varlıksız bir grup olarak sadece solcu partilerin refah devleti tedbirlerini savundukları fikirleri kolaylıkla edinebilirler. (10). Şukadar ki LİPSET'in bu yorumu Türkiye gibi aile içi dayanışması kuvvetli bir ülke için pek de isabetli sayılamaz. Bu eğilimin sebebini daha çok yukarı yaş kategorilerinde yer alanların hayatta uğradıkları çeşitli hayal kırıklığına bağlamak mümkündür.

Tablo VII : Eğitim seviyesine göre siyasî partilerin tercihi

Siyasî Partiler	Cahil İlk Orta Lise Üniversite Cevabsız Topl. G. Topl.							
	%	%	%	%	%	%	%	%
A.P.	13	31	16	23	16	1	100	18
C.H.P.	3	27	12	28	28	1	100	51
C.K.M.P.	—	75	—	25	—	—	100	1
Y.T.P.	—	25	12	25	38	—	100	2
M.P.	—	100	—	—	—	—	100	1
T.İ.P.	—	34	—	16	50	—	100	1
Hiç birini	—	16	5	41	35	1	100	12
Tercihim yok	—	33	3	33	30	—	100	6
Cevabsız	28	49	—	11	11	—	100	8
Toplam	6	30	10	7	20	27	100	100

(10) Seymour Martin LİPSET, op. cit. S. 253.

Az gelişmiş ülkelerin başlıca niteliği eğitim seviyesinin düşüklüğü ve aydın çevrelerin siyasî partilerin tutumuna karşı eleştirici durumu, bu tabloda olanca çıplakla yansıtılmış bulunmaktadır. Bundan başka siyasî partilerin tercihinde eğitim faktörünün, yaş ve cinsiyet ayırımından daha önemli bir etken olduğu da meydana çıkmaktadır. A. P. yi seçenlerin % 44 nün cahil ve ilkokul mezunu olmasına karşılık, bu kategoriye mensup olanlardan ancak % 30 C. H. P. yi seçmiştir. Bu arada yazma okuma bilmiyenlerden ancak % 3 nün C. H. P. tercih etmelerine karşı, bu oran A. P. lehine % 13 çıkmış bulunmaktadır. Esasen yazma okuma bilmeyenler sadece bu iki parti lehine tercihlerini bildirme, onun dışında cevap vermeme yoluna sapsmışlardır. (% 28). Buna karşılık yüksek öğrenim yapmış olanların tutumu ilgiye değerdi. A. P. yi destekleyenlerin % 39 u lise ve üniversite mezunu olmasına karşılık, bu oran C.H.P. de % 56, Y.T.P. de % 63, T.İ.P. % 66 bulmaktadır. Siyasî partilerden hiç birini beğenmiyenlerin % 76 ı ise yine bu kategoriye mensupturlar. M.P. ye taraftar olanların istisnasız olarak ilkokul mezunu olmaları, genellikle rasyonel düşünce yerine duyguya, dolayısıyla demagojik parolarla önem veren bu parti yöneticilerinin kuvvet kaynağını teşkil eden sosyal tabakanın yerine işaret etmektedir. İlk elde siyasî tercihlerini bildirmeyen «cevap vermiyenler» kategorisinin de % 77 oranında yazma okuma bilmiyenlerle ilkokul mezunları arasında bulunması **yüzen oy** denilen kararsız vatandaş grubunun sosyal tabakalar içindeki mevkiinin bir göstergesi sayılabilir.

Eğitim olağanüstü önemi demokratik değerlerin kökleşmesine yaptığı hizmetle de orantılıdır. Gerçekten birçok siyasî bilim-

Tablo VIII : Sosyo Ekonomik statüye göre siyasî partilerin tercihi

Siyasî Partiler	Yüksek	Orta	Alt	Toplam	Genel toplam
A.P.	3	63	34	100	18
C.H.P.	15	67	18	100	51
C.K.M.P.	—	25	75	100	1
Y.T.P.	—	100	—	100	2
M.P.	17	17	66	100	1
T.İ.P.	—	67	33	100	1
Hiç birini	20	73	7	100	12
Tercihi yok	17	73	10	100	6
Cevapsız	2	49	49	100	8
Toplam	12	64	24	100	100

cinin belirttiği üzere bir kimsenin gördüğü eğitim ne kadar yüksekse, o kimsenin de demokratik değerlere inanıp demokratik işlemleri destekleme olasılığı okadar çoktur (11).

Bu tabloda görüldüğü üzere hemen hemen bütün partilerin tercih edenler — C.K.M.P. hariç — üçte iki ile dörtte üç arasında değişen bir oranda orta Sosyo — Ekonomik statü grubuna mensup bulunmaktadır. Bu arada C.H.P. ve M.P. yi tercih edenler arasında % 15 — % 17 oranında yüksek Sosyo — Ekonomik statü grubuna mensup olanların bulunmasına karşılık, bu oran A.P. de % 3 düşmektedir. Dikkate değer iki husus da hiç bir siyasî partiyi beğenmeyenlerin % 20 oranında yüksek, % 73 oranında orta Sosyo — Ekonomik statü grubunda yer almasına karşılık, bu soruyu cevabsız bırakanların % 49 oranında orta ve yine % 49 oranında alt Sosyo — Ekonomik statü grubunda yer almalarıdır.

Böylece az eğitim görmüş ve yoksul olan sosyal grupların siyasal sorunlar karşısında anlamlı bir parti (durgunluk) tutumu benimsemeleri, başka yerlerde olduğu gibi; Türkiye'de de amprik yoldan tesbit edilmiş bulunmaktadır.

IV — Demokratik düzene bağlılık

Hernekadar demokratik düzen LİPSET'in belirtmiş olduğu üzere açık sınıf sistemi, ekonomik servet, eşitlikçi değer sistemi, kapitalist ekonomi, okur yazarlık, gönüllü kuruluşların varlığı, yüksek bir siyasî katılma oranı gibi seri halinde koşulların varlığını gerektiriyorsa da bunlardan sadece birinin amprik yoldan öl-

Tablo IX : Türkiye'de faaliyet göstermesi istenen siyasî partilerin sayısı

Siyasî Partilerin sayısı	Oran %
Tek parti	12
İki parti	22
Üç parti	25
Daha çok	33
Hiç bir parti	1
Başka cevablar	4
Cevabsız	3
Toplam	100

(11) Seymour Martin LİPSET, op. cit. Sh. 38.

çülmesi yine de anlamlı yorumlara yol açabilecek niteliktedir. Aslında başkent halkının kaç tane siyasî partiyi işbaşında görmek istediği hususundaki soru, bu davranışı ölçmek için kullanılmıştır.

Bu dağılımın açıkça gösterdiği üzere Türkiye'de başka ülkelerde istikrar ve demokratik özgürlüğün teminat unsuru olarak sayılan iki parti sisteminin fazla arzulanmadığı, çok partili bir siyasî hayatın Türkiye'nin toplumsal sorunlarını daha kolaylıkla çözebileceği kanısının hâkim bulunduğunu göstermektedir.

Türkiye'de siyasî hayata müessir olması istenilen siyasî partilerin sayısı cinslere göre değerlendirilince, şu tercihler belirmektedir:

Tablo X : Cins ayırımına göre Türkiye'de istenen siyasî partilerin sayısı

Siyasî Partilerin sayısı	Erkek %	Kadın %	Toplam %	Genel Toplam %
Tek parti	28	72	100	12
İki parti	59	41	100	22
Üçden parti	52	48	100	25
Üçden fazla	76	24	100	33
Hiç bir parti	80	20	100	1
Başka cevaplar	44	56	100	4
Cevabsız	35	65	100	3
Toplam	58	42		100

Yukarıdaki dağılımı diğer batılı ülkelere benzer şekilde — hiç bir siyasî partiyi istemeyen grub hariç — daha otoriter bir siyasî düzen anlamına gelen tek parti sisteminin % 72 oranında kadınlar tarafından, buna karşılık üçden fazla siyasî partiye yer veren bir sistemi en çok tercih edenlerin % 76 oranında erkek olduğunu göstermektedir. Bu arada erkekler iki partili sisteme % 59, üç partili sisteme % 52 oranında taraftar görülmektedirler. Cevab vermeyenlerin de % 65'i kadındır. Sonuncu oran diğer konularda olduğu gibi kadınların siyasî meseleler karşısındaki ilgisizlik ve bilgisizliğine işaret etmektedir.

UNESCO'nun teklifi ile Maurice DUVERGER tarafından Norveç, Fransa, Batı Almanya ve İtalya ülkelerinde kadın seçmenlerin

davranışı üzerinde uygulamış olduğu araştırmada olduğu gibi (12) Alman kadın seçmenlerin konusunda yapılan tafsilâtlı diğer bir araştırmanın (13) da doğruladığı üzere kadın seçmenlerinin tercihi daima gelenekçi, otoriter, disiplinli siyasî düzenler yönünde olmaktadır. Bundan başka kadın seçmenleri daha yüksek oranda yüzen oy grubuna dahil olmaktadır. Bu arada kadınların örneğin İkinci Dünya Harbinden önceki Almanyasında olduğu müfrit eğilimli siyasî partilerin hiç birini tercih etmedikleri de açıkça ortaya çıkmış bulunmaktadır. Gabrielle BREMME'nin son derece etraflı araştırmasında ayrıntılı şekilde gösterildiği üzere 100 oy kullanan kadından 51 i Nasyonal Sosyalistlere, 45 i Komünist partilere oylarını vermişlerdir, buna karşılık bugünkü Hıristyan — Demokrat Partinin selefi sayılı Merkez Partisi (Zentrum) her 100 kadının 60'ından, Alman Halk Partisi ise 59'undan oy alabilmiştir. (14). Aynı eğilim İkinci Dünya Harbinden bu yana Batı Almanya'da daha kuvvetle belirmiş bulunmaktadır. 1953 parlamento seçimlerinin sonucunda genel oyların % 43.6'sını alan Hıristyan — Demokrat Partisini destekleyen seçmenlerin % 54'ü kadın, sadece % 45'i erkekti. (15). Alman kadınlarının bu belirgin ve ısrarlı tercihleri siyasî bilimciler tarafından kısmen şansölye Adenauer'in taşıdığı «kuvvetli şahsiyet» ve «baba tasavvuru» (image) ile izah edilmiştir. (16). Benzer faktörlerin Türkiye'de de kadın seçmenleri etkilemekte olduğunu farzetmek hatalı olmaz. Buna yakın bir eğilim Birleşik Devletlerde de görülmüştür. BERELSON ve LAZARFELD'in uygulamış oldukları dört ayrı araştırma erkeklerden çok Amerikan kadınlarının Cumhuriyetçi Partiye oy verdiklerini göstermiştir. (17). Bu çeşitli bulguların ışığı altında şehirli Türk kadın seçmeninin de farklı bir siyasî davranış taşımadığı anlaşılmaktadır.

Türkiye'de faaliyet göstermesi istenen siyasî partilerin sayısını Sosyo — Ekonomik statü değişkeni ile kıyasladığımız zaman, şu dağılım elde edilmektedir:

(12) Maurice DUVERGER, *The Political Role of Women*, UNESCO, 1955, S. 143.

(13) Gabrielle BREMME, *Die politische Rolle der Frau in Deutschland*, Göttingen, 1956

(14) Gabrielle BREMME, *op. cit.* S. 76
lin 1957, S. 211, 212

(15) Wolfgang HIRSCH — WEBER u. Klaus SCHÜTZE, *Wähler und Gewählte*, Berlin 1957, S. 211, 212.

(16) Wolfgang HIRSCH - WEBER u. Klaus SCHÜTZE, *Wähler und Gewählte*, Berlin 1957, S. 211, 212.

(17) Bernard R. BERELSON, P. F. LAZARFELD, W. N. PePHEE, *Voting, A Study of Opinion Formation*, Chicago 1954, S. 334.

**Tablo XI : Sosyo — Ekonomik statüye göre istenen
siyasî parti sayısı**

Siyasî Partilerin Yukarı % sayısı	Orta %	Alt %	Toplam	Genel toplam	
Tek parti	7	54	39	100	12
İki parti	8	56	36	100	22
Üç parti	18	75	6	100	25
Üçden fazla	13	72	15	100	33
Hiç	—	80	20	100	1
Başka cevablar	—	18	70	100	4
Cevabsız	12	18	70	100	3
Toplam	12	64	24	100	100

Sosyo — Ekonomik statü ile ilgili değerlendirmede daha önce de anlaşıldığı üzere yüksek Sosyo — Ekonomik statü grubuna mensub olanlar daha çok üç ve üçden fazla siyasî partiye taraftar olmaktadır. (% 18 — % 13) Tek parti sistemine en fazla taraftar olanlar orta Sosyo — Ekonomik statü grubuna mensupturlar. (% 54) Hiç bir parti istemeyenler ise keza bu grub içinde yer almaktadırlar. (% 80). Bu tercihler dar gelirli, küçük mülk sahiplerinin birçok ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de güven ve istikrara kavuşmak emelile gereğinde siyasî hürriyetlerini kendi iradelerile feda edebileceklerini göstermektedir. Aalt Sosyo — Ekonomik statü grubuna mensub olanlar belli bir kategoride açıkça ağırlık taşımaktadır; cevabsız olanlar % 80 oranında bu grubun içinde yer almaktadırlar. Böylece yüzen oya sahip kimselerin herşeyden önce kararsız ve haber alma imkânları sınırlı bulunan düşük gelirli kişiler olduğu göze çarpmaktadır.

Tek parti isteyenlerin % 54 ü, hiç bir parti istemeyenlerin % 80 i ve değişik cevablar verenlerin % 80 ninin orta Sosyo — Ekonomik statü grubuna mensup olanlar arasında yer alması durumu, ilgimizi Daniel LERNER’in ısrarla üzerinde durduğu haberleşme konusu üzerine çekmektedir. LERNER’e göre demokratik düzene bağlılık ve sadakat yıkan başlıca nedenin «yükselen bekleyişlerin gerçekleşmemesinden doğan hayal kırıklıkları»’dır (18). Türkiye’yi

(18) Daniel LERNER, Toward a Communication Theory of Modernization, in Lucian W. PYE, Ed. *Communications and Political Development* Princeton University Press, 1963, S. 349

yakından tanıyan bu Amerikalı siyasî bilimciye göre bir türlü gerçekleşmeyen ümitlerden doğan bu hayal kırıklıkları özellikle geçiş halinde bulunan toplumlarda kolaylıkla manevî saldırganlıklara çevrilmekte, dolayısıyla ırkçılık, yabancı düşmanlığı, öç alma gibi duyguları geliştirebilmektedir. Bu eğilimi önleyecek çarelerin başında ise verimli bir haberleşme süreci yer almaktadır (19).

V — Siyasî dinamizmin ölçüsü

Ankara nüfusunun siyasal davranışlarının ölçülmesinde ankete katılanların yaratıcı hayal kudreti, toplumsal sorular karşısında tutumları da ölçülmüştür. Başka bir deyimle şahıs ve grubların zihnî hareketlilik, yenilikler karşısındaki tepkileri de incelenmiştir. Gerçekten de LERNER'in ipotezine uygun olarak «gelenekçi» toplumların «geçiş halinde bulunan» bir toplum haline gelmeleri geniş ölçüde bir şahsiyet değişimine bağlıdır. Fikren hareketli ve hayal kurma yeteneğine sahip kişilerin sayısının gittikçe artmakta olduğu bir toplumda, psikoloji bilminde kullanılan terime göre «projection», yani kendini başkaları ile özleştirme ve «introjection» yani arzu edilen bir hedefe ait niteliklerin bireyin kendisine mal etme kabiliyetleri çoğalmaktadır. Böylece kişi toplumsal dinamizme katılmakta, siyasî toplumlaşma eğilimi artmaktadır. Dolayısıyla psişik hareketlilik olağanüstü güçlenmektedir (20). Anketimiz çerçevesinde bu vasfı şu soru ile ölçmeğe çalışmış bulunmaktayız :

«Siz başbakan olsanız, önce hangi memleket meselesini ele alırdınız?» Anket Kıbrıs meselesinin en hareketli bir tartışma konusu olarak devam ettiği bir zamana rastlamıştır. Buna rağmen kendisini başbakan yerine koyabilen Ankaralı deneklerin yüksek oranı (% 89) ve sorumlu bir devlet adamı olma faraziyesine dayanarak kamu işlerine karşı açığa vurdukları ilgi hayli yüksektir. Bu konuda en çok üzerinde durulmağa değer nokta, T.M.B.M.M Kıbrıs'la ilgili olarak yapılan genel görüşmelerin önem ve ağırlığına rağmen başkent nüfusunun iktisadî sorunlara tanıdığı önceliktir.

(19) Daniel LERNER, op. cit., S. 350

(20) Daniel LERNER, The Passing of Traditional Society, Modernizing the Middle East, The Free Press, Glencoe, 1958, S. 49

Tablo XII : Deneklerin Başbakan olarak ilk ele alacakları sorun Sorunların çeşidi Genel Oran

Sorunların çeşidi	Genel Oran
1 — Ekonomik sorunlar : a — Genel anlamda ekonomik sorunlar	15 %
b — İşsizlik	7
c — Hayat pahalılığı	4
d — Endüstri kalkınması	5
e — Yol inşaat	2
f — Toprak reformu	2
g — Mesken inşaatı	1
2 — Kıbrıs meselesi	19
3 — Eğitim	15
4 — Dine önem verme	1
5 — Siyasî rejim meselesi	4
6 — Gericilik ve yobazlıkla mücadele	1
7 — Başka cevaplar	12
8 — Anlamsız	6
9 — Cevabsız	5
	100

Bu cevapları 1950 — 51 yıllarında Columbia Üniversitesi Tatbiki Sosyal Bilimler Araştırma Bürosu tarafından modernleşme ölçüsü ile ilgili olarak yapılan bir araştırmanın verileri ile kıyasladığımız zaman, anlamlı farklılıklar ve benzerliklerle karşılaşmaktayız. Adı geçen araştırma «gelenekçi», ileri derece yazma okuma bilmekle beraber kütle haberleşme vasıtalarından faydalanmak suretile belli ölçüde sosyal bir hareketlilik ve teşebbüs kabiliyetine ulaşmış «geçiş halindeki Türklerle» — endüstrileşmiş toplumların vatandaşlarından farksız durumda bulunan «modern Türkler» gibi üçlü bir ayırım yapmıştı. O tarihte millî çapta uygulanan bu anketin sonucunda «geniş halinde bulunan Türkler» den üçte biri memleketin çözüm yolu bekleyen tedbirlerin neler olduğu meselesine cevap bulamamışlardı. Buna karşılık geri kalanlarla modern Türklerin büyük bir çoğunluğu herşeyden önce ekonomik meselelere öncelik verilmesinin gerekli olduğunu belirtmişlerdi. (21). Esasen LERNER'in ısrarla açıkladığı üzere «geçiş halinde bulunan toplum

(21) Daniel LERNER, The Passing of Traditional Society, S. 163

fertlerinin» nefislerine karşı güvenin yüksek olduğu yerde, bu kategoride yer alanlar en çok modern kategoride yer alanlara yaklaşmaktadırlar.

Başkent nüfusunu temsil eden deneklerin bir çeşit «kişisel özelemlerin projeksiyonu» sayılan bu nevi dileklerin cins ve Sosyo — Ekonomik statüye göre yapılan bağlantılar siyasî bilimlerin alanında gözetlenen genel eğilimi doğrular mahiyettedir.

Tablo XIII : Cinsiyet ayırımına göre Başbakan olarak ele alacakları sorun

<i>Sorunların çeşidi</i>	<i>Erkek %</i>	<i>Kadın %</i>	<i>Toplam %</i>	<i>Genel Toplam %</i>
Ekonomik tedbirler	76	24	100	14
İşsizlik	57	43	100	7
Toprak reformu	62	38	100	2
Hayat pahalılığı	68	32	100	4
Endüstri kalkınması	80	20	100	5
Yol inşaatı	57	43	100	2
Mesken inşaatı	—	100	100	1
Eğitim meselesi	51	49	100	15
Kıbrıs davası	37	63	100	19
Dine önem verme	100	—	100	1
Yobazlıkla mücadele	40	60	100	1
Siyasî rejim meselesi	58	42	100	4
Başka cevaplar	68	32	100	12
Anlamsız	56	44	100	6
Cevabsız	64	36	100	5
Toplam	58	42	100	100

Bu dağılımdan anlaşıldığı üzere ekonomik tedbirlere öncelik verenler içinde erkekler hep çoğunlukta bulunmaktadır. Bu grup içinde «işsizliğe karşı çare bulma» formülü ile kadınlar tarafından % 43 oranı ile en çok üzerinde durulan ekonomik sorunu teşkil etmektedir. Eğitim davalarında cinsler arasında hemen hemen eşite yakın bir dengenin bulunmasına karşılık, mesken inşaatı (% 100), Kıbrıs meselesi (% 63) ve gericilikle yobazlarla mücadele (% 60) konusunda kadınlar ağır basmaktadır.

Aynı sorun Sosyo — Ekonomik statü değişkenine göre de değerlendirilmiştir.

Tablo XIV : Sosyo — Ekonomik statü mensubiyetine göre Başbakanın ele alması gereken sorunlar

Sorunların çeşidi	Üst %	Orta %	Alt %	Toplam %	Genel Toplam %
Ekonomik tedbirler	12	84	4	100	15
İşsizlik	4	85	44	100	7
Toprak reformu	25	50	25	100	2
Hayat pahalılığı	11	11	78	100	4
Endüstri kalkınması	8	71	19	100	5
Yol inşaatı	14	71	14	100	2
Mesken inşaatı	—	60	40	100	1
Eğitim meselesi	22	70	8	100	15
Kıbrıs meselesi	11	58	29	100	19
Dine önem verme	25	25	50	100	1
Siyasî rejim meselesi	64	36	—	100	4
Gericilik ve yobazlarla mücadele	40	60	—	100	1
Başka cevaplar	13	77	10	100	12
Anlamsız	11	66	23	100	6
Cevabsız	8	32	60	100	5
Toplam	12	64	24	100	100

Buna göre daha önceki tablolarda görüldüğü üzere düşük gelir, düşük eğitim seviyesi, kamu işlerini kavrama güçlüğü sebebiyle cevap vermiyenlerin % 60 ı burada da alt Sosyo — Ekonomik statüye mensupturlar. Keza hayat pahalılığına karşı tedbir alma (% 78), din işlerine önem verme (% 50), işsizlikle mücadele (% 44), bu kategoride bulunanları ön plânda ilgilendirmektedir. Buna karşılık orta kategoride bulunanlar genel ekonomik tedbirlerin alınmasını (% 84), eğitime önem verilmesini (% 70), endüstri kalkınmasını (% 73) ön plânda tutmaktadırlar. Üst kategoride yer alanların cevap şıkları içinde en yüksek oranda siyasî rejim meselesini düzene koyma sorunu ile meşgul oldukları göze çarpmaktadır. (% 60).

SONUÇ :

- 1 — Türk halkoyunu en yakından ilgilendiren T. B. M. M. deki siyasî durumunun çeşitli kütle haberleşme araçlarının en yoğun bulunduğu Türk başkent nüfusunca tam olarak sadece yarıya yaklaşan bir ölçüde bilinmesi (% 46), canlı ve yaşayan bir

demokratik düzenle zor bağdaşır bir gerçektir. Bu sebeble en geniş hitab niteliğine sahip bulunan TRT, yani devlet radyosunun bu bilgisizliği gidermek üzere halkın kolay anlayabileceği yayınları düzenleme zorunluğu kendiliğinden belirlemektedir.

2 — Siyasî partilerin beğenilme derecesi sorununa gelince, 1964 İlkbaharında yapılan halkoyu yoklaması sonuçlarını 1961 genel seçimleri sonuçları ile kıyaslamada fayda vardır. Bu münasebetle görülmektedir ki, A. P. genel seçimlerde Ankara ilinde almış olduğu oylarla, bu partiye karşı 1964 İlkbaharında açığa vurulan sempati arasında hemen hemen aynı ölçüde bir yakınlık vardır. Buna karşılık C.H.P. ye karşı Ankara şehrinde 1964 baharında gösterilen sempati il çapında aldığı oyları fazlasıyla aşmaktadır. Dolayısıyla şehir ve kazaların siyasî tercihleri arasında belirli bir farkın bulunduğu hükümlenabilir. Bu arada 1961 Milletvekilleri seçimlerinde C.H.P. ile denk sayıda sandalye elde etmiş olan C.K.M.P., arada geçen dönem içinde uğradığı bölünme sebeble de olsa gerek, ciddî ölçüde itibardan düşmüş görünmektedir. Aynı durum M.P. için de ifade olunabilir. (22).

3 — Demokratik düzene bağlılık konusunda başkent nüfusunun siyasî iktidarı serbest bir seçim mekanizması ile ele geçirme esasına dayanan çok partili sisteme kuvvetle bağlı olduğu görülmektedir. İki ve daha fazla sayıda siyasî parti isteyenlerin oranının % 80 in bulması, millî iradenin açığa vurulmasında siyasî partileri demokrasinin vazgeçilmez bir unsur olarak sayan Anayasanın 57 ci maddesinin teminatı değerini taşımaktadır.

(22) 1961 yılının milletvekilleri seçiminde Ankara ilinde alınan seçim sonuçları şöyledir.

Siyasî parti	Sandalye	Oran %
A. P.	4	21
C. H. P.	8	38
C. K. M. P.	8	33
Y. T. P.	1	5
	21	100

T. C. Devlet İstatistik Enstitüsü, 15.10.1961 Milletvekili ve Senato üyesi seçimi sonuçları, Yayın No. 434, Sh. 4.

- 4 — Ankara şehir nüfusu siyasî bilgi alanındaki anlamlı eksikliklerine rağmen siyasî dinamizm açısından yüksek bir isteklilik taşımaktadır. Deneklerin % 89 oranında kendilerinde Başbakanın mevkiine geçip memleket davâlarına öncelik tanıma gücünü görmeleri, Türk Demokrasinin gelişimi bakımından önemli bir aşamadır. Böylece görülüyor ki belli tartışmalı konularda beliren «halkoyuları» nın tepkisi, sadece sosyal bünyede iz bırakmakla kalmıyacaktır, aynı hız ve güçle siyasî ve hukikî alanlara yayılma istidat ve imkânını göstermektedir.